

Rudbāržnieks Ints Folkmanis audzis zivkopja ģimenē, bērnība pagājusi pie dīkiem, staigājot tēvam līdzī un iepazīstot ūdens dzīvnieku pasauli. Vēlāk vairākus gadus arī pats strādājis zivsaimniecībā. Joprojām viņš aizraujas ar niršanu, ko apguvis agrā jaunībā. Tikko viņš nirstot redzēto iemūžinājis videofilmā *Zem Ventas ūdens spoguļa citi skati, cita dzīve*.

LĪDZ PUSOTRAM METRAM

Pirmoreiz zemūdens dzīlēs (cik nu mūspuses ezeros un upēs tas dziļums) Ints ienira 14 gadu vecumā. Tagad viņš snorkelē, jo akvalangs un vecā padomjlaiku tehnika vairs nav derīga, bet moderns ekipējums ir pārāks dārgs, lai ieguldītu līdzekļus nodarbēs, kas iespējamās vien šajā vasarā. Taču pilnīgi pietiek ar snorkelēšanas piederumiem: brillēm un elpošanas cauruli, jo viss dzīvais mūsu ūdeņos galvenokārt atrodas līdz 1,5 metru dziļumam. „Peldu, cik atļauj caurulīte, manā redzamībā ir visa dzīvā radība. Skatos, kā tā kustas, filmēju,”

stāsta rudbāržnieks. „Protams, tādos ūdeņos, kā Sātiņu karjerās, Zvārdes poligona Odzēnu ezerā, kur savulaik nīru ar akvalangu, arī dziļumā ir interesanti. Savukārt Kalvenes ezerā ir dūpaināks, tur dzīvība redzama līdz diviem metriem, zemāk mainās arī skābekļa režīms.”

VĒŽI IZZUDUŠI

Pēc Inta novērojumiem, ar gadiem Ventā mainījies zivju daudzums. Pagājušā gadsimta 80. gadu vidū zivju bijis mazāk, bet varbūt tā esot tikai apstākļu sakritība. Arī tagad upē ir vietas, kur ir lielāka kādas vienas vai

vairāku sugu koncentrācija, tajā pašā laikā citur – tukšums. Ventā novērota zivju dēļu izplatība. Visticamāk, tās kopā ar karpām no Polijas nokļuvušas Lietuvas dīķos, bet no tiem – mūsu kopīgajā upē. Nejaukā radība esot bieds gan zivīm, gan vēžiem. I.Folkmaņa filmā *Ezeru dzīles* ir kadrs ar vēzi, kuram pie spilēm redzami balti pavedieni. Kad nākamajā gadā dabas pētnieks atkal devies nirt Odzēnu ezerā, kur iepriekš bijusi liela zivju daudzveidība, ruduļi pat no rokās ēduši, neviena vēža vairs nav bijis. Tie pazuduši arī no Inta iemīļotā Kalvenes ezera.

IR ARĪ LABĀ DĒLE

Zināms, ka Latvijas ūdenstilpēs sastopamas vairākas dēļu sugas. Ventā Ints redzējis arī tā saukto zirga dēli (oficiāli – melnā žokļdēle). Labā ziņa, ka cilvēkam tā nepiesūcas kā medicīniskā dēle un liecina par ūdens tīrību vietās, kur mīt. Ints tās redzējis pie Šķērveļa ietekas un citur zāļainos puduros. Savukārt ar medicīnisko dēli, ko senos laikos linu mārkos speciāli audzēja ārstnieciskiem nolūkiem, nav gadījies saskarties.

VĒL VAJADZĒTU ĶĪSI UN SAMU

„Dabā notiek pārmaiņas gan cilvēku darbības, gan no mums neatkarīgu apstākļu dēļ,” uzskata zivkopja dēls. „Ventā ir daudz mazo zivtiņu, asari, raudas, sapali. Priece, ka atgriezušies grunduļi, manos kadros gan neviens nav redzams, bet zinu, ka šī suga atjaunojas. Ar aci var redzēt, taču nofilmēt grūti, jo grundulis ļoti saplūst ar oļu grunti. Vēl pietrūkst ķīša, kas bija Ventas stabils iemītnieks. Skaitās kā mazvērtīga suga, bet ūdens faunas daudzveidībā noderīga. Parādījušās jaunās kultivētās zivis, kuras tagad populāri kļūvis ielaist dažā-

dās ūdenskrātuvēs. Piemēram, kādreiz zandarts galvenokārt uzturējās jūrā, jo tam patīk dziļums. Tagad suga mākslīgi pavairota upju un ezeru apstākļiem, tiek ielaista lielās un mazās saimniecībās, kas to var atļauties. Nezinu, ar ko tas beigsies. Zandarts ir plēsējs, tam nav dabīgo ienaidnieku. Tajā pašā laikā diezgan jutīgs uz temperatūras maiņām. Man vēl gribētos, lai tiktu atjaunota samu populācija. Senāk tie pie mums bijuši daudzos ezeros, tagad publiskajos ūdeņos ir retums. Viens otrs zivsaimnieks mēģina audzēt, bet tas nav tik vienkārši kā ar karpām.”

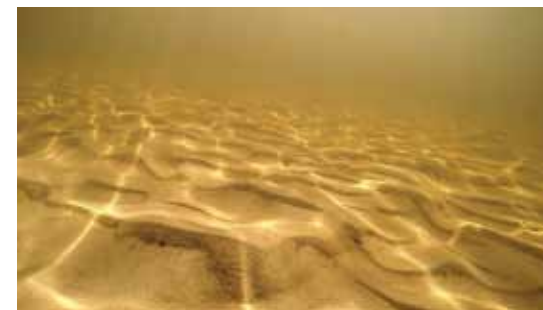
TIKAI SPORTS

Kādreiz Ints aizrāvēis arī ar zemūdens medībām. Tagad ne viņš pats ar to nodarbojas, ne arī snorkelējot vai tāpat vien pie ūdeņiem pavadot brīvos brīžus, nav sastapis kādu zemūdens mednieku. Ir pieņemti daudz bargāki likumi, zemūdens makšķerēšana atļauta tikai dažos publiskajos ūdeņos un privātajos ezeros (kas nepieder valstij), ja to atļauj īpašnieks. Aizliegts izmantot akvalangu vai citu autonomu elpošanas aparātu. „Ja vēl kaut kur kļīst leģendas, ka,

medējot zem ūdens, var sadurt tik daudz zivju, lai pārēstos, tad man jāatzīstas – daudzos gados esmu nometījis vien trīs līdakas. Zemūdens medības tiešām ir sports īpašos apstākļos, ar makšķerēšanu nesalīdzināt. Medniekam jābūt ļoti veiklam. Vajag tīru un skaidru ūdeni, lai būtu laba redzamība tālumā. Lielās zivis (uz mazām jau netēmēsi) tuvumā nēlaiž – peld divu metru attālumā. Laba redzamība parasti ir ap pusotru metru. Jārēķinās arī ar to, kāda ir grunts. Ventā tā ir ar dolomītu, pēc pirmā šāviena harpūnas uzgalis pagalam.”

DRAUDZENE AR BALTO LŪPU

„Zivs ir gudra un uzmanīga,” turpina dabas pētnieks. „Ja tu ej medībās, zivij tu esi svešķermenis. Ja tu nonirsti apakšā tāpat vien, tad tā var pieņemt tevi kā savējo. Vārdenes ezerā man bija draudzene līdaka. Atpazīnu pēc baltās lūpas. Svarā ap 3 kg. Ikreiz, kad ienīru, mana līdaka uzreiz bija klāt. Peldēja pa priekšu kā tāda loča zivs. Ja atpaliku, atgriezās un skatījās uz mani, it kā jautājot, vai tad es tālāk nepeldēšu.”

Daina Tafelberga
Kadri no Inta Folkmaņa videofilmas *Zem Ventas ūdens spoguļa citi skati, cita dzīve*.

Aizmirstā profesija

„Visu mūžu esmu ar zivīm *krāmējies*, tāpēc man šī nodarbe ir *profesijas un vaļasprieka apvienojums*,” saka zivsaimniecības *Skrunda* zivkopis Aivars Smirnovs.

Skrundas novada teritorijā atrodas zivsaimniecība *Skrunda*, kas apsaimnieko zivju dīķus un nodarbojas ar karpu audzēšanu, sākot no mazuliem līdz pieaugušām zivīm. Ūdens un vides apstākļi ir piemēroti karpu audzēšanai, bet tiek audzētas arī līdakas un līņi. Zivis domātas pārdošanai – šobrīd tiek audzētas 100–120 tonnas tirgus zivju, neskaitot mazuliņus.

PĀRPRATUMA DĒĻ KĻŪST PAR ZIVKOPI

„Esmu dzimis Vārmē, tur arī pabeidzu pirmās astoņas klases. Gribēju iet jūrā, bet mani neviens tādu neņēma, tāpēc aizgāju mācīties uz Kazdangu par zivkopi. Skolu pabeidzu ar izcilību. Skrundā strādāju divpadsmit gadus, bet kopumā par zivkopi jau divdesmit.” A.Smironova pienākumos ietilpst rūpēšanās par zivīm, ūdens tem-

peratūras regulēšana. Zivīm norīt pilns attīstības cikls no nārsta līdz mazuļu dzimšanai un attīstībai.

NEPĀRTRAUKTA UZMANĪBA

Zivs ir aukstasiņu dzīvnieks un barojas tikai pie noteiktiem apstākļiem. „Zivtiņa ūdenī nespēj regulēt procesus, tāpēc tas ir jādara man. Barojam ar kviešu, rudzu un miežu graudiem, lielajām dodam veselus, bet mazajām samāļam. Piemēram, ja iedos barību un viņa neapēdīs, tad barība aizies postā. Karpveidīgās zivis barojas pie 18 grādiem, savukārt līdakām ir atšķirīgas temperatūras.” Ziemas laikā zivis netiek barotas, jo tas skaitās mazkustīgais periods. Tās tiek ielaistas zivju mājā, kur baseinā ar tekošu ūdeni ietilpst līdz pat četrām tonnām zivju.

GRŪTĪBAS, KAS JĀPIEDZĪVO

„Esam atkarīgi no laika apstākļiem. Ja

„Šeit ir vajadzīga komanda, jo viens nav karotājs!”

ūdēns ir maz, kā tas ir šogad, tad zivīm ir problēmas ar elpošanu, jo trūkst ūdenī izšķīdušā skābekļa, ir zems ūdens līmenis un tās nebarojas. Tomēr bioloģiskais piesārņojums ir lielākais apdraudējums, jo zivis ir ļoti uzņēmīgas. Lauksaimnieki laukus nomiglo un ūdens ar lietiem nonāk pie mums, tad zivtiņām dzīves apstākļi kļūst neciešami. Ir bijuši gadījumi, kad pilnīgi viss dīķis aizgājis postā.” Vienīgais veids, lai cīnītos ar šādu piesārņojumu, ir vienoties ar lauksaimniekiem, lai lauki netiktu migloti.

Otra problēma ir zivju slimības. „Padomju laikos bija spēcīgas karantīnas un bija grūti kaut ko ievest. Tagad no Ķīnas ievēd koju karpas un nav nekādas kontroles. Mums nav iespējas cīnīties, un tas ir sāpīgs jautājums, jo zāles, kas tiek atļautas citur, Latvijā ir

aizliegtas.” Raizes sagādā arī bebru dambji, ko ēaklie *celtnieki* vienas nakts laikā var uzbūvēt no jauna.

SALIEDĒTS KOLEKTĪVS

„Esmu strādājis dažādos kolektīvos, bet šis ir labākais, jo esam saliedēti. Ir vajadzīga komanda, jo viens nav karotājs. Kopā esam 19 strādnieki. Viena kļūda ir zaudējums, tāpēc svarīgi, lai katrs savu darbu izpilda pēc labākās sirdsapziņas, jo tas mūsu nozarē ir vajadzīgs.” Mūsdienās zivkopja profesija vairs nav aktuāla, jo neviens negrib rudens un pavasara mēnešos doties uz dīķiem vai mīcīties pa dubļiem. A.Smironovs stāsta, ka cilvēkam ir jābūt fanātiskam, lai kaut ko tādu darītu, jo ir saspringti mēneši, kad zivis rudenos tiek pārvestas uz ziemas dīķiem un pavasarī tiek laistas uz ganību dīķiem. Iztrūkums profesijā saistāms ar to, ka liela daļa cilvēku negrib darboties „Nekas cits neatlieks, kā profesiju pārstāvējot ievest no citām valstīm.”

Annas Bivbānes teksts un foto

MAKŠĶERNIEKU STĀSTI

Lielīb' naud' nemaksā jeb neskat' puīšel' no cepur'

Tas bija laiks, kad Latvija modās no 50 gadu ilga letargiskā miega. Jau puīselis būdams un dzīvodams pie Ventas upes, vasaras dienas pavadīju pie ūdeņiem, aizraujoties gan ar copi, gan citiem stīķiem un niķiem. Tai apkaimē bija arī kāds dulls makšķernieks, kuram pie sirds gāja citus mācīt, kā pareizi to zivi *izmakarēt* krastā. Kā jau tais laikos, ar badapātāgām bija, kā bija. Puikām vien sapņos rādījās kārtīgi spiningi, bet, tavu laimi, kādā dienā manās rokās nonāca no divām daļām saskrūvējams spininga kāts ar visu, nu jau leģendāro *Ņeva* spoli! Juhū! Nu tad lai visi ūdens gari stāv klāt līdakām un asariem, jo šitādu mantu tak skapi neturēs! Vēl tik tāda bēda, ka kaut kur jāsadabon makšķeraukla un ēsma, ar kuru mēģināt piemānīt zivis. Lietā tiek liktas visas iespējamās biznesmeņa iemaņas, kuras iegūtas skolā, tirgojot *Turbo* un *Donald* košļenes. Tas atmaksājās, un pēc pāris dienu intensīvas meklēšanas kārotās mantas ir rokās.

Spinings sarīkots, jādodas uz Ventu. Pirms tam jau ir noskatītas vietas, kurās tas pats nāburgs, kuram patīk visiem dot padomus, ir *makarējis* laukā līdakas. Kā nu sakrita visas zvaigznes, vai arī dabas

gari bija sarosījušies, bet, nonākot pie upes, redzu, kaimiņš jau priekšā. „Pie vella!” nodomāju, metu kautrību malā un brienu ūdenī. Vīrs, ieraugot mani ar kātu rokās, ar acīm *nopeilē* situāciju, un sākas! „Eu, ko tu ar to kātu esi iecerējis darīt?” viņš jautā. „Copēt,” atbildu. „Tu ko, pīrgājies par makšķerniekiem? Kurš tad ar tādu makšķeri zivis ķer? Kas tev tā par auklu? Un kas tā par vizuļa parodiju?” jautā vīrs.

Taisnības labad jāsaka, ka tais laikos pieredzes man nebija nekādas, ar spiningu makšķerēts nebija. Protams, aukla kaut kāda bija, bet vizulis pēc paskata atgādināja viduslaikos ražotu mākslīgo ēsmu. Lai kā nebūtu, brienu ūdenī un sāku.

„Ē, kā tu met? Kur tu met? Tur zivju nav! Netin tik ātri! Kā tu turi? Zemāk!” supermakšķernieka padomi un ieteikumi birst kā no pārpilnības raga, bet es, zobus sakodis, cenšos tos neklaustīties un vadīties pēc izjūtām. Pāiet aptuveni minūtes 15, no zivīm nekādas reakcijas. Kaimiņš ir mazliet pieklusis, laikam jau sagrībējās ievilkst elpu nākamajai padomu tūrei, bet man jau pašam sāk likties, ka kaut ko daru nepareizi. „Viss, pēdējais metiens un došos citur,” pie sevis nodomāju un... vizulis ie-

lido zāļainā vietā. Teju uzreiz ūdenī atskan pamatīgs plunkšķis, bet aukla nostiepjas kā labi noskaņotas ģitāras stīga. Ir! Kaut kas galā! Vēl nezinu, kas, bet sajūta tāda, ka šito lomu tik viegli krastā dabūt neizdosies. Cīnos, kā nu varu un cik pašam intūcija saka priekšā. Pamanu, ka iestāties klusums. Pametu acis nāburga virzienā. Tas, piecēlies kājās, stāv krastā ar muti vaļā un nekustīgi vēro manu cīņu. Metru pa metram neatlaidīgi velku sev tuvāk to, kas pieķēries. Līdaka! Mana pirmā līdaka!

Trīcošām rokām tveru to aiz žaunām un stiepiju krastā. Tikai tad saprotu, cik liels ir loms. Pamatīgs eksemplārs! Pēkšņi manū, ka pienāk kaimiņš. „Nu, sāksies!” nodomāju, bet notiek tas, ko nekad negaidīju. Vīrs uzsit man uz pleca un saka: „Nu, puis, malacis! Tā tik turēt!” Jau mazliet pēcāk viņš nosver līdaku – 4,300 kg. Kopš tiem laikiem ar kaimiņu ne reizi vien kopā gājām uz copi.

Alberts Dinters
Ineses Slūkas zīmējums

Zivkopis Aivars Smirnovs: „Tagad zivju noiets ir pietiekams, un tas ar katru gadu kļūst arvien labāks. Bija brīdis, kad cilvēkiem bija zema pirkstspēja, bet nu tas ir garām.”